Lausunto eduskunnan lakivaliokunnalle Valtioneuvoston selonteosta sisäisestä turvallisuudesta (VNS 5/2016 vp)

Suomen Asianajajaliitolta on pyydetty lausuntoa Valtioneuvoston selonteosta sisäisestä turvallisuudesta.

Asianajajaliitto kiinnittää erityisesti huomiota selonteon seuraaviin seikkoihin.

Selonteon esipuheessa on todettu sisäisen turvallisuuden supistuvien resurssien olevan ristiriidassa turvallisuusviranomaisten lisääntyvien ja monimutkaistuvien tehtävien, kansalaisten odotusten sekä toimintaympäristön nopean muutoksen kanssa. Tässä uudessa tilanteessa sisäisen turvallisuuden merkitys korostuu.

Nykyisen kehitystason on todettu edellyttävän kaikilta toimialoilta sopeuttamistoimia. Selvityksen mukaan sopeuttamisen seurauksena on syntynyt epäsuhta turvallisuustilanteen edellyttämien vaatimusten ja kansalaisten palveluodotusten ja toisaalta viranomaisten resurssien välillä. Viranomaisten henkilöstö ei riitä pitkäkestoisten häiriö- ja poikkeustilanteiden hoitamiseen.

Erityisen huolestuttavia ovat selonteon poliisitoimen hoitoa koskevat ehdotukset. Selonteon mukaan poliisitoimen painopisteet olisi määriteltävä poliittisessa päätöksenteossa luomalla järjestelmä, jolla määritellään poliisille yleisen järjestyksen ja turvallisuuden sekä rikosten ennalta estämisen, paljastamisen ja selvittämisen painopisteet määräajaksi. Painopisteet ja prioriteetit määriteltäisiin poliittisessa päätöksenteossa ja ne mitoitettaisiin poliisin käytössä oleviin supistuviin voimavaroihin ja niitä olisi voitava tarkastaa talousarvioiden yhteydessä. Edelleen järjestelmällä tulisi olla oikeudellista painoarvoa siten, että painopisteiden ulkopuolelle jääviä, poliisin lakisääteisten tehtävien piiriin kuuluvia asioita voitaisiin siirtää tai jättää tekemättä, mikäli käytössä olevat voimavarat eivät mahdollistaisi niiden hoitamista.

Kansalaisten oikeusturvan ja yhdenvertaisuuden sekä oikeuden saatavuuden kannalta ehdotettu järjestelmä olisi ongelmallinen. Poliisin käytettävissä olevien voimavarojen kohdentamisesta poliittisessa päätöksenteossa saattaisi seurata se, että valitusta painopistealueesta riippuen poliisi joko tutkisi tai jättäisi tutkimatta rikoksen, jonka kohteeksi kansalainen on joutunut.

Tehokaskin tuomioistuinlaitos jäisi toisarvoiseksi, mikäli jo etukäteen olisi päätetty, että määrättynä ajanjaksona tietyt rikokset olisivat painopistealueen ulkopuolella eikä niiden selvittämiseen sen vuoksi kohdennettaisi resursseja. Tämä olisi ristiriidassa oikeuden saatavuutta koskevan perusperiaatteen kanssa. Tieto tiettyjen rikosten tai rikostyyppien jäämisestä painopistealueiden ulkopuolelle saattaisi olla myös omiaan kannustamaan näiden rikosten tekemiseen, mikäli jo etukäteen olisi tiedossa, että niiden tutkimiseen ei ole kohdennettu resursseja. Tämä olisi omiaan lisäämään rauhattomuutta ja epävarmuutta oikeudenhoitoa kohtaan.

Suomen Asianajajaliitto kannattaa oikeudenhoidon resurssien parantamista taloudellisen sopeuttamisen sijasta. Resurssien parantumisen myötä oikeuslaitos laajasti ymmärrettynä lisäisi yhteiskuntarauhaa ja vakautta ja turvaisi oikeusvaltion ja laillisuuden myös mahdollisissa poikkeusoloissa.

Helsingissä 13. päivänä syyskuuta 2016

SUOMEN ASIANAJAJALIITTO

Laati:

Asianajaja Mikko Helenius, Asianajotoimisto Jaatela & Helenius Oy, Helsinki